

נבואות ה' לאחרית הימים

שלימות ישראל בתיקון האומות

העמים. אף על פי שכל המין האנושי יקר אצלי. כאמרם ז"ל (אבות ג, יד) **חביב אדם שנברא בצלם**, מכל מקום אתם תהיו לי סגולה מכלם".

ומעתה מיושבת הקושיא שפתחנו בה, מדוע רצה הקב"ה בתשובתם של אנשי נינוה אע"פ שיגיע מזה היזק לעם ישראל, משום ששם לא היה מדובר להחיות את הגויים על חשבון קיומם של ישראל, אלא על חשבון רווחתם, [כי הקטרוג היה רק להצר לישראל, ולא לאבדם ח"ו], ולכן הקב"ה העדיף את קיומם של האומות.

וכך מבואר בדברי רמ"ד וואלי זיע"א (תהלים לג, יד): "ועדיין שמא תאמר: למה ברא השי"ת שבנים אומות בעולם, אם בחר באומה אחת בלבד, וכל השאר כאין נגדו מאפס ותהו נחשבו לו".

והוא אינו מתרץ שהגויים נבראו כדי לשרת את ישראל [ו"ל משום שהרבה שלוחים למקום להשיב לישראל, ואין צריך בשביל זה לברוא אנשים בעלי דעת ורגש שירגישו נחותים שכל בריאתם לצורך אחרים], אלא שתכלית בריאתם לטובת נפשם, וכמש"כ (צפניה ג, ט) "כי אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כלם בשם ה' ולעבדו שכם אחד", יעו"ש בהרחבה.

תשובה ב - ישראל והאומות, כנשמה וגוף

באופן נוסף יש ליישב את השאלה למה ה' דאג לתיקון אנשי נינוה אע"פ שיצא מזה נזק לעם ישראל - משום שכאשר עם ישראל מתקנים את הגויים, אי"ז טובה רק לגויים, אלא גם טובה לעם ישראל. ונבאר את הדברים:

הגר"א מפרש את ספר יונה על דרך הדרש, ומתחיל הגר"א לבאר את תחילת הספר (א, ב) "קום לך אֵל נִינְוָה": "קום לך. קום ממקומך שישבת בגן עדן ולך אל העולם הזה: נינוה. הוא עולם הזה שהוא הדום רגליו ושם ניהוה. ועבור זה שולח את האדם לתקן את ניוהו של השם".

ולכאורה שמעו שישנה הקבלה בין מה שהנשמה יורדת לעולם הזה (כפי הדרש), לבין מה שיונה נשלח אל אנשי נינוה (כפי הפשט).

ביאור הדברים עפ"י מה שמלמד אותנו הרמח"ל, שאחד התפקידים של הנשמה הוא לזכך את הגוף, ש"יש בחוקה שתזכך עצם הגוף וחומרו, ותעלהו עילוי אחר עילוי, עד שיהיה ראוי להתלוות עמה בהנאה בשלמות". (דרך ה' - ח"א פ"ג ס"ו).

והנה, יחס הנשמה כלפי הגוף - מקביל במידה מסוימת ליחס שבין ישראל לאומות, וכמ"ש הרמח"ל (אדרי במרום עם' תסט) שה' ברא נשמות ולבושים, "הנשמות הם נשמות ישראל, והלבושים הם נשמות אומות העולם", הרי שהאומות ביחס לישראל הם כמו הגוף שהוא לבוש של הנשמה, וממילא, כמו שתפקידה של הנשמה לתקן את הגוף, כמו"כ תפקידם של ישראל לתקן את האומות, וכמו שממשיך הרמח"ל "ונשאר לנשמות הקדושה (כלומר, מוטל על נשמות ישראל) להסיר לבושים אלה (כלומר את נשמות הגויים) מיד הסט"א, ולהחזירם אליהם בסוד גרים גוררים, שזהו סוף תיקון".

ומעתה מבוארים דברי הגר"א, שמה שהנשמה יורדת לתקן את הגוף - מקביל למה שיונה נשלח לתקן את אנשי נינוה.

הנשמה משתלמת בתיקון הגוף

והנה באמת לא רק הגוף מתעלה ע"י הנשמה, אלא גם הנשמה מתעלה בהיותה בגוף, וכמו שכותב הרמח"ל (דרך ה' - ח"א, פ"ג, ס"א), "אך השלימות האמתית המעולה לזוכים לו, לא ישיגוהו לא הגוף ולא הנשמה, אלא בהתחברן שנית אחר התחיה". הרי שגם הנשמה אינה בשלימות כאשר היא ללא הגוף. וכך מבאר הרמח"ל בהמשך, שלאחר שחטא אדם הראשון ונעשה הגוף עכור

בספר יונה אנחנו קוראים על יונה הנביא שנשלח מאת ה' לעורר את אנשי נינוה לשוב בתשובה, והוא לא רצה לקיים את שליחותו. חז"ל מבארים מדוע הוא סירב: "אמר יונה, יודע אני שהגויים קרובים תשובה הן, והריני הולך ומתנבא עליהם והם עושין תשובה, והקב"ה בא ופורע משונאיהן של ישראל" (ירושלמי סנהדרין פרק יא הלכה ה).

[ובביאור הענין שהגויים קרובי תשובה ע"י מהר"ם אלשיך (יונה א, א); וב"שפתי חיים" (מידות ועבודת ה', ח"ב עמוד רמח)].

ודבר זה היה כ"כ רע בעיניו, עד שאחרי שהוא ראה שאכן אנשי נינוה שבו - הוא אמר "ועתה ה' קח נא את נפשי ממני כי טוב מותי מחי"י" (יונה ד, ג. ועיי"ש בפי' מצודת דוד ומהר"ם אלשיך).

וכתשובה לטענתו - הזמין לו הקב"ה קיקיון [צמח שעושה צל גדול] להיות צל על ראשו, ולמחרת בעלות השחר יבש הקיקיון, ויונה הצטער מאד על כך, עד שאמר "הִסֵּב חֲקִי לִי עַד מוֹת", ואמר לו הקב"ה "אתה חסת על הקיקיון אשר לא עמלת בו ולא גדלתו, שכן לילה היה וכן לילה אבד. ואני לא אחוס על ניוה העיר הגדולה אשר יש בה הרבה משתים עשרה רבו אדם אשר לא ידע בין ימינו לשמאלו ובהמה רבה".

ולכאורה יש לתמוה, שהרי הגויים לא נבראו אלא לשמש את ישראל, וכמו שנאמר על עשיו "ורב יעבוד צעיר" (בראשית כג, כג), דהיינו שהגויים האמצעי וישראל הם התכלית, וא"כ עדיף שאנשי נינוה ימותו - ובלבד שלא יגרמו קטרוג על ישראל, שהם התכלית.

כיוצא בזה יש להקשות בדברי הגמרא בסנהדרין (צח, ב), שם מבואר, שאם הגויים ימותו במלחמת גוג ומגוג [אם הם לא יסייעו לעם ישראל בקיבוץ גלויות יעו"י בסוף המאמר] - על זה נאמר הכתוב (ירמיהו ל, ג): "שאלו נא וראו אם ילֵד זָכָר, מדוע ראיתי בן דיו על חֲלָצָיו כִּילֹדָה, ונהפכו כל פנים לירקון", ודורשת הגמרא: מאי "ראיתי כל גבר"? - אמר רבא בר יצחק אמר רב: מי שכל גבורה שלו [שהקב"ה מצטער בעצמו כילודת], ומאי "ונהפכו כל פנים לירקון"? אמר רבי יוחנן: פמליא של מעלה ופמליא של מטה [שהמלאכים וישראל נעשים חולים, מרוב צערם מהצער של הקב"ה] - בשעה שאמר הקב"ה: הללו מעשה ידי והללו מעשה ידי, היאך אאבד אלו מפני אלו?".

ולכאורה לשון זו תמוהה, משל לאדם שבישל תבשיל לבנו, ומצא שהתבשיל מסוכן, אם הוא יאמר "התבשיל הוא מעשה ידי, ובני הוא מעשה ידי, היאך אאבד זה מפני זה" - הרי זה כחוכא ואיטולא, שהרי התבשיל הוא רק אמצעי לבן, וברגע שהתבשיל אינו מועיל לבן אלא מזיקו, בודאי שיקל בעיניו לאבד את התבשיל האמצעי מפני בנו שהוא התכלית.

תשובה א' - הגויים תכלית בפני עצמם

אלא שבאמת יש לחקור, האם הגויים נבראו רק כאמצעי בשביל טובת ישראל - להיות עבדים לישראל, או שתכלית בריאת הגויים הוא בשביל טובת עצמם - אלא שטובת עצמם מגיעה בדרך זו שהם משתעבדים לישראל.

ומדברי הגמ' הנ"ל לענין גוג ומגוג מבואר, שתכלית בריאת הגויים הוא בשביל טובת עצמם, אלא שישארל חביבים אצל הקב"ה ביותר. ולכן כאשר קיימם של הגויים הוא על חשבון קיומם של ישראל - הקב"ה מעדיף לקיים את ישראל, משום שסו"ס ישראל הם היותר חביבים לפניו, ועם כל זה הקב"ה מצטער ואומר "הללו מעשה ידי והללו מעשה ידי, היאך אאבד אלו מפני אלו".

וכך מבאר הספורנו על הכתוב (שמות יט, ה) "ועתה אם שמעו תשמעו בקולי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגולה מכל העמים כי לי כל הארץ". וביאר הספורנו: "והייתם לי סגולה מכל

ואינו יכול לקבל כראוי את הזיכור של הנשמה, לא רק הגוף מפסיד מזה, אלא "גם היא [הנשמה] מפסדת... שאינה פועלת הפעולה הראויה לה, שהיא זיכור הגוף. ואלו הייתה פועלת אותה, הייתה משתלמת בזה שלמות גדול... שהרי פעולת שלמות היא היות מטיב ומשלים זולתו...".

וביאר הדברים עפ"י מה שמבאר הרמח"ל ב"דרך ה'" (ח"א פ"א ס"ב) שבכדי להידבק בהקב"ה וליהנות מטובו, צריך להיות דומה לו [כי הדומה מתדבק בדומה], ובאמת אין שום מעלה שאנו יודעים על עצמותו, אלא רק מעלה זו "שהוא מצוי שלם בכל מיני שלמות, ולא נמצא בו חסרון כלל". ולכן "גזר וסידר... שתברא בריה... שתקנה לעצמה את השלימות ותעדיד ממנה את החסרונות, ואז יקרא שנתדמית במה שהיה אפשר לה לבוראה, ותהיה ראויה לידבק בו וליהנות בטובו".

וכאמור אין לנו אפשרות לראות את שלימותו של הקב"ה בעצמו, שהרי אינו רואים את מעלותיו שבהם הוא שלם, אלא רק את פעולותיו, שכאשר הוא לוקח דבר פגום ורע, והופך אותו לשלם מכח שלימותו - הרי זה נחשב שאנו רואים את שלימותו, דרך מה שנפעל על ידו.

ולכן גם הנשמה צריכה להיות דומה להקב"ה בזה, שהיא לוקחת את הגוף הפגום - והופכת אותו לשלם מכח שלימותה, ואז היא מתדמה לבוראה, וזוכה לידבק בו וליהנות מטובו.

ומעתה נבין, שגם מה שישראל מתקנים את הגויים הפגומים, הוא באותו אופן, שישראל משלימים את האומות מכח שלימותם, ובזה הם מתדמים להקב"ה, וכך הם זוכים להתדבק בו וליהנות מטובו.

ומעתה מיושב מדוע רצה ה' לתקן את נינוה אע"פ שיצא מזה נזק לעם ישראל - משום שכאשר ישראל סובלים עבור תיקון האומות, הם עצמם יוצאים נשכרים מזה, והוא בבחינת "הוי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה".

מצוה להתפלל שהאומות יסייעו בבנין ארץ ישראל ואכן כותב הרמח"ל (אוצרות רמח"ל משלי עמ' קפ): "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזוב לו עזוב תעזוב עמו... [חמור רומז לאומות העולם, שבאחרית הימים מצוה] להשתדל לתקנם, בסוד גרים גוררים, וזה נקרא חסד של אמת, שהוא חסד שעושים עם המתים - אומות העולם שנקראו מתים, שצריך לישתדל אחריהם ולתקנם - "עזוב תעזוב עמו", כי אדרבא הם נעשים מועילים לישראל, כמו שכתוב "והיו מלכים אומניך ושרותיהם מניקותיך". יעו"ש בהרחבה.

וכן הובא בספר "מעניי הישועה" בשם הגר"א, שמצוה להתפלל על האומות, שיזכו לסייע בבנין א"י: "אם מלכי הגויים יקבצו נדחי ישראל, ויהיו לעזר לבנות הערים הנחרבות, יבטל ה' כל הנבואות הרעות אשר דיבר עליהם, ולא יהיה כלל מלחמת גוג... כי על הטוב לא ינחם ה', ועל הרעה ינחם... ואם יעשו המלכים הטובה הגדולה הזאת - ליתן כבוד לה' ולפאר בית מקדשו אשר זה חרב כמה שנים, יהיו בטוחים שלא יבא עליהם שום רע, ויהיה שם ה' נקרא עליהם כמו שנקרא אלוקי ישראל, כי הבטיח ה' שאחר גאולת ישראל אלוקי כל הארץ יקרא, שנאמר וגואלך קדוש ישראל אלוקי כל הארץ יקרא.

הלא תראה התפילה שסדרו לנו אנשי כנסת הגדולה: "ולירושלים עירך ברחמים תשוב (שיקום נבואת ישעיה ולא נבואת יחזקאל) שלא יבא שום רעה על ישראל. וכסא דוד מהרה לתוכה תכין (שלא יתעכב י"ד שנה ולא יהיה כלל מלחמת גוג וכל הגויים לבא על ירושלים) שלא יגיע שום רעה על אומות העולם".